

Філософські аспекти проблем освоєння космосу

Вікторія СЕРЕДЕНКО, ст. викладач

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

З давніх часів людина мріяла підкорити космічний простір. Вважалося, що те, що розташовано на небі недосяжно і таємне. І ця загадковість завжди притягувала. Дивно, але знання про невідоме надається людству маленькими частками, ніби ми повинні бути готови сприйняти і правильно використовувати нову інформацію і нові досягнення. Спочатку люди просто дивилися на зірки, на яких, як вони вважали, мешкають боги.

Вивчення космосу почалось із спроби пояснити зміни погодних умов. Після появи технічних засобів людина почала вивчати космічні явища і поведінку космічних тіл. Змінювались наші уявлення про всесвіт, його будову. Але він все ж таки залишається незвіданим і привабливим. Нас цікавлять інші планети та інші галактики, таємниця чорних дірок та походження людини. Чи готове людство до нових відкриттів? Питання дуже спірне. Після того, як людина навчилася пророкувати і керувати природними процесами, вона наполягає перетворити природу під себе. І ці спроби не завжди позитивно впливають на навколишнє середовище та на людину, як її частину. Створення нових видів техніки та технологій значно полегшило життя людей, але привело планету на межу виживання.

Людина продовжує спроби підкорити космос. Початок цього було покладено 4 жовтня 1957 року. У цей день було виведено на орбіту перший в історії людства штучний супутник Землі, політ якого дозволив уточнити форму і будову газової оболонки Землі. Після цього космічна галузь стрімко розвивається. Було створене космічні апарати і станції, супутники, телескопи для слідкування за космічними об'єктами. Вчені намагаються дослідити поверхню інших планет Сонячної системи. Проводяться дослідження зміни в організмі в умовах відсутності гравітації. Людина готується освоювати нові простори.

Багато вчених вважають, що людина зможе жити на інших планетах при певних умовах. Це питання розглядається в світі постійних побоювань, що життя на Землі через деякий час, нехай і достатньо великий, буде неможливим. Але виникає питання: «А зможе людина зберегти іншу планету, якщо загубила свою?» І це не просто запитання. Існує багато доказів, коли великі і корисні відкриття привели до дуже згубних наслідків. Прикладів можна навести багато. Створення літаків дозволило людині швидко пересуватися навіть з одного континенту на інший. Але ті ж самі літаки використовують для бомбардування і знищення. Відкриття поділу ядер дозволило отримувати більш дешеву енергію. Але людина і це відкриття використала не на користь, створивши ядерну зброю.

Космічні відкриття ХХ століття дозволили нам хоч ненабагато відкрити завісу невідомості та таємничості. Однак досі космос є для нас практично незвіданою областю. Ми не знаємо, які ще таємниці він ховає. Щороку

проводяться нові дослідження. І хто знає, що ми можемо досягти, вивчаючи космос? Політ людини на іншу планету? Контакт із прибульцями та виявлення нової раси? Цього ніхто не може нам сказати, але, безперечно, наука рухатиметься вперед для досягнення нових вершин, і колись космос розкриється перед нами, переставши бути таким чужим і лякаючим.

Наші пізнання не можуть залишатися на одному місці. Людина постійно намагається творити і пізнавати. Без цього неможливий розвиток. Але ми повинні не тільки постійно замислюватися про наслідки наших відкриттів, а і зробити все можливе, щоб вони працювали на благо, а не на шкоду.

Френсіс Бекон і новітні технології: на перетині науки, моралі та людяності

*Олександра КАПІНУС, здобувач III освітньо-наукового ступеня (PhD),
Науковий керівник тез – Світлана ШИРОКА, кандидат філос. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Френсіс Бекон, відомий англійський філософ і засновник емпіричного методу пізнання, розглядав знання як інструмент для поліпшення життя суспільства. Його ідея, що знання – це сила (*scientia potentia est*), відображена в основоположному творі «Новий Органон» (1620) [1]. Бекон вважав, що наука повинна сприяти практичному покращенню умов існування, але водночас усвідомлював небезпеку знання, якщо воно втрачає етичне підґрунтя. Його заклик до відповідального використання наукових відкриттів є надзвичайно актуальним у сучасну добу швидкого розвитку штучного інтелекту, біотехнологій та цифровізації.

Бекон попереджав про небезпеку ілюзій, або «ідолів розуму», які можуть спотворювати наше розуміння природи. У «Новому Органоні» він пояснював, що ці «ідоли» виникають від впливу звичок і догм, а також від некритичного підходу до знання, яке не піддається етичній перевірці [1]. Тому, з позиції Бекона, розвиток штучного інтелекту – це і вражаюча сила пізнання, і потенційна небезпека. Його погляд на необхідність контролю за науковими відкриттями можна порівняти з викликами самонавчальних алгоритмів, які, за відсутності етичного регулювання, можуть завдати шкоди суспільству.

Щодо біотехнологій, зокрема генної інженерії, Бекон, ймовірно, підтримав би науковий прогрес як засіб для лікування хвороб, але застерігав би від надмірного втручання в природний порядок речей. У своїх роботах Бекон наводив аргументи на користь балансу між застосуванням наукового знання та моральними межами. У трактаті «Про гідність та примноження наук» (*De dignitate et augmentis scientiarum*, 1623) він підкреслював, що наукові методи повинні підпорядковуватися моральним принципам, щоб уникнути загроз, які можуть похитнути основи людяності [2]. В наш час це застереження актуальне у зв'язку з можливостями редагування геному, які вимагають етичного регулювання для уникнення потенційних ризиків.